

TEZE ČKA

K VOLBÁM DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY

PARLAMENTU ČR 2021

Česká komora architektů, jako stavovská profesní organizace, nabízí pro sněmovní volby politickým stranám a hnutím několik témat důležitých pro rozvoj sídel, jejich architekturu, kvalitu vystavěného prostředí a udržitelný rozvoj. Tato témata nejsou důležitá jen z pohledu architektů, kteří zpracovávají územní plány či navrhují stavby, ale pro všechny, kteří užívají vystavěné i přírodní prostředí, tedy všechny občany této země. Česká komora architektů přináší tato témata, významná pro zodpovědnou správu státu, s výzvou volebním uskupením zahrnout je do svých volebních programů a následně do programových dokumentů nové vlády ČR.

Hlavní téma a motivace:

Usilovat o kvalitní a udržitelné prostředí v ČR pro život dnešní generace i generací budoucích.

Pro péči o prostředí vytvořené člověkem má ČR po vzoru ostatních evropských států zpracovánu **Politiku architektury a stavební kultury**. Bohužel její uplatňování v každodenním rozhodování je minimální. Politika architektury a stavební kultury by se měla stát základním koncepčním materiálem v péči o prostředí. Prostor vytvořené člověkem vyjadřuje kulturní identitu národa i regionů, ukotvuje obyvatele v jejich vlasti a umožňuje sebevědomé fungování států v globalizovaném světě. Kvalitní prostředí je „ovocem demokracie“.

Aktuálně Sněmovna PČR schválila **nový Stavební zákon**. Způsob jeho přípravy i schvalování nebyl bohužel optimální. Zatímco některé návrhy, jako zjednodušení a zpřehlednění způsobu projednávání stavebních záměrů, jsou přínosem, jiné, bohužel, zůstaly daleko za potřebami. Jde zejména o malou váhu samospráv v procesu územního plánování a povolování staveb. V systému územního plánování by územní plány krajů a obcí / měst měly být strategickými a koncepčními dokumenty. Předem daná, jasná a všem známá pravidla pro výstavbu by měla být obsažena v regulačních plánech. Digitalizace procesů povolování staveb může být realizována v podstatě okamžitě - například důsledným využíváním datových schránek, což by prospělo transparentnosti a rychlosti stavebního řízení. Nesmí se přitom zapomínat na otevřené datové formáty a software, aby nedošlo k omezení volného trhu a nebránilo se inovacím.

Zákon o zadávání veřejných zakázek zakazuje u veřejných zakázek výběr pouze podle jednoho kritéria, a to nejnižší ceny; přesto i nadále přetrvává neblahá praxe, kdy výrazně převažujícím a u zakázek malého rozsahu jediným kritériem při výběru zhotovitele je stále nejnižší cena. Vede k tomu i podvědomá obava veřejných zadavatelů z kriminalizace, pokud by rozhodovali jiným postupem, který jim ovšem zákon umožňuje. Tato praxe je neslučitelná se zodpovědnou péčí hospodáře a poškozuje ve výsledku spotřebitele, tedy jak veřejného zadavatele, tak nás všechny. Pro výběr zhotovitele projektu stavby či územního plánu obce / města je – a to i pro veřejné zakázky malého rozsahu – daleko vhodnější soutěž s hodnocením návrhů nebo výběr podle ekonomické výhodnosti, kdy se k nabídkové ceně (jež nesmí být dominantním kritériem) přidají ještě další kritéria, zohledňující kvalitu, zkušenosti a reference zhotovitele.

Pro zodpovědný **územní rozvoj ČR** a správu státního majetku navrhujeme ustavit **Kancelář plánování a rozvoje ČR**, s respektovanou osobností v čele, jako obdobu již v mnoha městech a obcích úspěšně působících kanceláří městských architektů. KAPR ČR by měl kontrolovat naplňování Politiky územního rozvoje a připravovat podklady pro její pravidelnou aktualizaci. Politika územního rozvoje je významným vládním dokumentem a měla by obsahovat hlavní strategické priority územního rozvoje na celostátní, nadregionální i (středoevropské úrovni. KAPR ČR by měl spolupracovat s krajskými architekty (a zajistit tak mj. provázanost celostátní Politiky územního rozvoje s krajskými Zásadami územního rozvoje), případně městskými architekty. KAPR ČR by měl také spolupracovat v oblasti územního rozvoje se sousedními státy. KAPR ČR by měl aktivně podporovat a řídit naplňování Politiky architektury a stavební kultury, zejména koordinací práce ministerstev a státních organizací. Zároveň by měl iniciovat a spolupracovat na tvorbě příslušné legislativy, metodik a dalších prováděcích dokumentů. KAPR ČR by měl připravovat a koordinovat zadávání veřejných zakázek a zpracování investičních strategií na státní úrovni tak, aby **stát pečoval o státní majetek** a fungoval jako zodpovědný hospodář. Měl by připravovat podklady pro (strategická) rozhodnutí, týkající se majetku státu (dohled na kvalitu státních investic do výstavby, dohled na náklady údržbu objektů a pozemků státu, výběr zhotovitele podle kvality, ne podle nejnižší ceny).

Jedním z hlavních cílů KAPR ČR by měla být propagace kvalitní architektury, po vzoru mnoha západoevropských států, například zemí Beneluxu. Pro trvalou vzdělávací a osvětovou činnost v oblasti kvalitního vystavěného prostředí, tvorby krajiny, architektury a designu, by bylo žádoucí iniciovat trvalé Národní centrum architektury, podporující výchovu a vzdělávání v duchu skandinávských a dalších zemí.

V novém volebním období nás také čeká **předsednictví EU**. Dosavadní příprava je skromná a stále chybí hlavní témata našeho předsednictví. Jedním z nich by měla být Politika architektury a stavební kultury. Většina evropských zemí si je totiž vědoma důležitosti komplexní péče o člověkem vytvořené prostředí – kulturní krajinu, která nejen že je zdrojem kulturní tradice a identity, ale zároveň je zásadním nástrojem udržitelného rozvoje a boje s klimatickou změnou. Česká republika by měla tuto štafetu převzít a přispět k péči o celoevropské prostředí.

Udržitelný rozvoj a zachování příjemného prostředí i budoucím generacím je klíčovým tématem současnosti. Města, obce a jednotlivé stavby jsou zásadními spotřebiteli energie. Je důležité, aby se téma udržitelnosti pojímalo v celé komplexnosti a ne jen jako úzce ekonomický nebo ekologický problém, který se dá řešit jen normami nebo nařízeními. Česká republika je specifická vysokým podílem malých a středních měst. Zároveň je prostředím zcela zásadně ovlivněným a přetvořeným člověkem. Velmi těžko se u nás najde panenská divočina. Ta musí být chráněna, nicméně větší pozornost než dosud by měla být věnována prostředí vytvořenému člověkem, ať už se jedná o města, venkov či volnou krajinu. Architektura, krajinářská architektura, urbanismus a územní plánování jsou proto zásadními, ale málo využitými nástroji. Součástí tématu udržitelného rozvoje je i úspornost. Ta je zatím pojímána, bohužel, velmi technokraticky. Přednostně jsou podporována technická jednostranná opatření, snadno měřitelná. Přitom daleko zásadnější než konkrétní opatření (jako jsou tepelné izolace či rekuperace) mohou být rozhodnutí o uspořádání měst či krajiny. Česká republika by měla rovnoprávně podporovat nejen technologická řešení, ale i řešení týkající se kvality prostředí a širších vztahů a vždy je navzájem vyvažovat. Důležitá je také úspornost staveb v následné rozumné údržbě.

S udržitelným rozvojem souvisí i **komplexní krajinné plánování**, které je prozatím v České republice nedostatečné. A přitom právě komplexní pohled na krajinu v rámci všech lidských a stavebních aktivit je základem adaptace krajiny na klimatické změny. Česká republika se jako signatář Evropské úmluvy o krajině v roce 2015 zavázala k implementaci krajinného plánování do legislativy ČR, což se dosud nestalo, a děje se tak maximálně formou nezávazných územních studií. Krajinářská architektura ve spolupráci s územním plánováním nabízí celostní pohled na co nejharmoničtější propojování volné krajiny s urbanizovanou krajinou při zachování přírodních a přirozených hodnot území. S udržitelným rozvojem souvisí **zelená infrastruktura** jako páteř krajiny propustující urbanizovaným územím, která plní mimo ekosystémové také psychohygienické a rekreační funkce a zvyšuje obytnost prostoru v sídlech i mimo ně. Tzv. **modrozelená infrastruktura** je odpovědí na tradiční a v mnoha směrech překonané hospodaření s dešťovou vodou v rámci zastavěné i nezastavěné části povodí a musí být součástí přípravy na změny klimatu. Podstatný je komplexní společný návrh urbanistů, krajinářských architektů a vodohospodářů. Každá profese zvláště tuto problematiku vyřešit nemůže. V mnoha situacích mohou pomoci levná biotechnická opatření oproti složitým stavebně-technickým řešením, která mnohdy vyvolávají další náklady na údržbu a péči.

Jednou ze slabin správy České republiky je malá podpora inovací a nízký přenos **příkladů dobré praxe**. Státní správa musí pomoci komunikaci mezi samosprávami a předáváním zkušeností. Zásadní je též zaměření se na reálná data o prostředí včetně budov. Právě jejich totální nedostatek neumožňuje efektivně rozhodovat o vhodnosti investic a zabraňuje naplňování udržitelného rozvoje.

Dotační programy se nesmí orientovat na pouhou snahu utratit co nejvíce prostředků. Základním cílem musí být smysluplné investování pro budoucnost. Musí být preferovány komplexní projekty s důrazem na kvalitu výsledku. U dotačních titulů, které se týkají prostředí, musí být dostatečný čas na zpracování projektů a kvalitativní rozhodování o jejich podpoře. Dotace nesmí opomíjet správu veřejného prostoru, participační procesy a kvalitativní výběr zpracovatelů z více návrhů.

Česká komora architektů je připravena podat příslušné komentáře či upřesnění k předloženým tezím ke sněmovním volbám týkajícím se územního rozvoje a kvality vystavěného prostředí.

